

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN BİLGİLENDİRİCİ METİNLERDE DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARINI KULLANMA DURUMLARI

Mehmet TEMİZKAN

Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü

ÖZET: Bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin bilgilendirici metinlerde düşünceyi geliştirme yollarını kullanma durumlarını belirlemektir. Araştırma genel tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın çalışma grubunu Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği, Sınıf Öğretmenliği, Özel Eğitim Öğretmenliği, Resim – İş Öğretmenliği ve Bilgisayar Öğretmenliği bölümlerinin 1. sınıflarına devam eden toplam 331 öğrenci oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak öğrencilere yazdırılan bilgilendirici metin türündeki kompozisyonlar kullanılmıştır. Bu kompozisyonlardan elde edilen bulgular yüzde, frekans ve aritmetik ortalama şeklinde verilmiştir. Araştırmanın sonucuna göre öğrenciler düşünceyi geliştirme yollarından karşılaştırmayı her bir metinde 1,29, örneklemeyi 0,93, tanımlamayı 0,57, sayısal verileri 0,36, alıntı yapmayı 0,35, benzetmeyi 0,25 oranında kullanmışlardır.

Anahtar Kelimeler: Yazılı Anlatım, Düşünceyi Geliştirme Yolları, Metin, Kompozisyon.

THE USING LEVELS OF UNIVERSITY STUDENTS THE THINKING EXPANDING FORMS IN THE EXPOSITORY TEXTS

ABSTRACT:The aim of this research is determining university students's using level of thinking expanding forms in expository texts. This research is a descriptive study in survey model. The sampling group of research are 331 university students in first class who are Mustafa Kemal University Faculty of Education Department of Turkish Education, Department of Classroom Teacher, Department of Private Education, Department of Fine Arts Education and Department of Computer Teaching Education. Data gathering tool are expository compositions. The findings are presentinng frequency, percent and arithmetic average. According to the results university students are using the comparison 1,29 rate, the exemplification 0,93 rate, the definition 0,57 rate, numerical data 0,36 rate, testimony to a statement 0,35rate and analogy 0,25 rate.

Key Words: Writing Expression, Thinking Expanding Forms, Text, Composition.

GİRİŞ

Yazma, insanoğlunun doğuştan getirdiği kendini anlatma isteğinin ürünü olan bir eylemdir. İnsanlar birbirlerine duygularını, düşüncelerini, hayallerini, isteklerini, tasarılarını, şikâyet ve önerilerini vb. anlatmak isterler. Bundan dolayıdır ki yazı insana kendini çevresine açık, anlaşılır ve etkili bir biçimde anlatma imkânı vermektedir. Özbay'a göre (2006: 121) yazı insanların birbirleriyle iletişim kurmak için kullandıkları dil deneni sistemi belli işaretlerle belirleyen ikinci bir sistemdir. Birinci sistem konuşmadır.

Buna göre yazı insanlar arasında kullanılan en önemli iletişim araçlarından biri olmuştur. Kavcar'a göre (1986: 79) yazma, diğer bir deyişle yazılı anlatım bir konuyu ve o konu ile ilgili fikirleri cümle ve paragraflara göre düzenlemek ve bir bütün meydana getirmektir. Demirel (1999: 59) yazma etkinliğini "düşünceyi, duyguyu, olayı yazı ile anlatmaya yazma denir" şeklinde tanımlamaktadır. Bu tanımların içerikleri dikkate alındığında yazılı anlatım, yazmak için bir konuyu seçme ve sınırlandırma işlemlerinden sonra konu ile ilgili bilgi toplama ve toplanan bilgileri konunun bütünlüğü içinde planlama aşamalarından oluşan, planı yazıya dönüştürmek için anlatmak istediğimize uygun kelimeler seçme, bunları doğru cümlelere dönüştürme, doğru cümlelerle sağlam paragraflar kurma, kelimeleri doğru yazma, noktalama işaretlerini yerinde kullanma, yazım kurallarına uyma, bilgileri plan dâhilinde yazıya dökme ve ortaya çıkan ürünü düzeltip değerlendirme süreçlerini içeren bir etkinlik olarak tanımlanabilir (Temizkan, 2003: 11).

Yazma eylemi tek başına ne bir öğretim ne de bir eğitim işidir. Bu eylem hem öğretimi hem de eğitimi kapsayan geniş ve karmaşık bir süreçten meydana gelir. Yazılı anlatım; bir dil öğrenimi ve öğretimi değil, yazılan dilin dünyasında sistemli düşünme yöntemi kazanma becerisi olarak değerlendirilir. Yazma, Türkçeyi geliştirme, güçlendirme, daha iyi öğrenme ve öğretme değil, Türkçe düşünülen her şeyi doğru, anlaşılır, etkili ve sistemli bir biçimde aktarma alanıdır (Gedizli, 2004: 22). Yazının kalıcı ve aktarıcı oluşu, toplumsal değişim açısından yazıya çok önemli üstünlükler sağlar. Toplumun yaşamsal, kültürel, sanatsal tüm varlığını taşıyan dili, sözü kalıcı kılan yazıdır.

Bir anlatma becerisi olarak yazma, insanoğlunun binlerce yıldır kullandığı en önemli iletişim araçlarından biridir. Yazının icadı insanlığa konuşmanın yanında çok önemli yeni bir iletişim aracı kazandırmıştır. İnsanlar yazı sayesinde medeniyete çok önemli katkılar sağlamışlardır. Bu katkılardan en önemlisi yazı sayesinde bilgi ve kültür aktarımının çok daha kolay ve etkili hale gelmiş olmasıdır (Coşkun, 2007: 50). Binyazar ve Özdemir'e göre (1980: 17) yazılı anlatımın sözü ve düşünceyi uzaklara iletme, yaşadığımızı anlatma, bilgiyi ve düşünceyi saptama gibi üç temel amacı vardır. Göğüş'e göre (1978: 16) de yazma öğretiminin can damarı öğrencilerimizin yazma ve yaratma güçlerini harekete geçirmektir. Başka türlü söylersek onların yazma ve yaratma gücünü geliştirme, belirli bir amaç doğrultusunda yönlendirmedir.

Yazılı bir kompozisyon bazı dilsel birimlerin bir araya getirilmesinden oluşur. Bunlar kelimeler, cümleler ve paragraflardır. Kelimeler anlatım birimleri; cümleler yargı birimleri; paragraflar da düşünce birimleridir. Sözcük (kelime) tümce içinde belli bir görevi ve anlamı olan, başka bir deyişle tümcenin söz dizimsel-anlamsal işleyişine katılan dil ögesidir. Sözcükler bir dili oluşturan en önemli öğelerdendir. İnsanlar arasındaki anlaşma, iletişim büyük ölçüde sözcüklerle sağlanır. Sözcükler kavramları yansıtan birimlerdir (Bilgin, 2002: 178). Bir duyguyu, bir düşünceyi, bir isteği, bir olayı vb. tam bir yargıya bağlayarak anlatan sözcüğe ya da sözcük dizisine tümce denir. Tümce bir yargı bildirir (Bilgin, 2002: 446). Konuşma ve yazıda düzenleme, diğer bir deyişle kompozisyon cümleyle başlar. Konuşma ve yazının birimi cümledir. Doğru, iyi ve güzel bir cümle kurmak için sözcüklerin dil içinde kazandıkları değerleri bilmek gerekir. Ancak bundan sonra cümleye geçilebilir. Cümlelerin iyi, doğru ve güzel olması yazının veya konuşmanın etkisini belirler (Yakıcı vd. 2004: 43).

Yazılı anlatım etkinliğinin en önemli birimlerinden birisi de paragraftır. Paragraf şekil açısından genellikle bir satır başından diğer satır başına kadar olan birim olarak tanımlanmaktadır. İçerik açısından bakıldığında ise paragraf duygu, düşünce ve hayallerin bir konu etrafında toparlandığı anlamsal bir birimdir (Yakıcı vd. 2004: 44). Her paragrafta bir düşünce, duygu, olay veya durum birliği vardır.

Paragraflarda bir ana düşünce olur ve her paragraf bu düşüncenin birimi, yuvası sayılır. İşte bu ana fikri, ana duyguyu değişik yönlerden açıklayan cümle ya da cümle öbeklerine paragraf denir. Yazılı kompozisyon paragrafların bir zincir halkası gibi birbirine eklenmesinden meydana gelir (Temizkan, 2003: 22). Sarıca'ya göre (2000: 207) içerik yönünden paragraf bir düşünceyi, bir duyguyu, bir bilgiyi, bir yargıyı, dileği, isteği, öneriyi, olayın bir kesitini tam olarak, yalnız bir yönüyle açıklayan, betimleyen cümleler bütünüdür.

Sağlam bir paragraf yazının bütünü gibi bazı bölümlerden oluşur. Paragraf içerdiği ana duyguyu, ana düşünceyi açıklamaya bir giriş cümlesinden başlamalıdır. Daha sonra düşüncenin paragraf boyutunda ele alınacağı gelişme cümleleri gelir. Bunlar düşünce ya da duyguyu paragrafta ele alınması gereken tüm yönleriyle açıklar. Paragraf sonuç cümleleriyle biter. Bu cümleler de paragrafta ele alınan düşünce veya duyguları toparlayıcı nitelik taşır (Temizkan, 2003: 22).

Paragraf bir düşünce birimidir. İyi düzenlenmiş bir yazıda kaç paragraf varsa o kadar da düşünce var demektir. Paragrafı oluşturan cümlelerin çokluğu ya da azlığı öne sürülen düşüncelerin geliştirilmesine bağlıdır. Düşünceyi geliştirme onu okuyucunun kolayca kavrayabileceği bir duruma getirmek demektir (Özdemir, 1992: 84). Bir yazıda ileriye sürülen görüş ve düşüncenin inandırıcılığını sağlamak amacıyla yazar tanımlama, örnekleme, karşılaştırma, tanık gösterme/alıntı yapma, sayısal verilerden yararlanma, benzetme gibi düşünceyi geliştirme yollarına başvurabilir (Ardanacı, 2001; Bilgin, 2004; Özdemir, 1992; Özdemir ve Binyazar, 1975; Kıbrıs, 2010).

Tanımlama: Bir kavramın ya da olayın belirgin özellikleriyle tanıtılmasına tanımlama denir. Tanımlama bir düşünceyi karşımızdakine aktarmanın doğrudan bir yoludur. Daha çok açıklama ve tartışma anlatım biçimlerinde kullanılan bu yolla tanımlanan şeyin okurun zihninde daha kolay belirmesi amaçlanır. Tanımlamaların yazıdaki yeri sınırlıdır. Üzerinde yazı yazılan konunun bazı anahtar kavramları tanımlarla belirginleştirilir. Yazar, okuyucunun kafasında sınırları tam çizilemeyen bu kavramları tanımlayarak hem kavrama bakış açısını verir hem de okurun kavrama gücünü artırır (Bilgin, 2004; Özdemir, 1992: 69). Nesnel ve öznel olmak üzere iki biçimde yapılabilir. Tanımlama "Bu nedir?" sorusunun cevabıdır. Tanım cümleleri ya "... denir." ya da "...dir." şeklinde biter.

Karşılaştırma: Düşünceyi geliştirmenin bir başka yolu da iki varlık, iki kavram ya da iki şey arasındaki benzerlik ve karşıtıklardan yararlanmadır. Karşılaştırma da somutlaştırmayı sağlayan bir yoldur. Bunda amaç kavramın başka kavramlardan farklı yönlerini ortaya koymak, böylece onun belirgin özelliklerinin daha iyi anlaşılmasını sağlamaktır. Ya da ortak yönler söylenerek bu özelliklerin daha iyi belirmesi amaçlanır (Ardanacı, 2001).

Tanık Gösterme: Bir düşünceyi savunmak, doğruluğunu kanıtlamak için aynı görüşü paylaşan, destekleyen bir kişinin yazılarından veya konuşmalarından alıntı yapmaktır. Tanık gösterme iki biçimde

olur. Birincisinde tanık gösterdiğimiz kişinin düşüncesini alır kendi görüşlerimizi buna bağlı olarak geliştiririz. İkincisinde ise önce kendi görüşümüzü ortaya koyar, bunu tanık gösterdiğimiz kişinin düşünceleriyle pekiştiririz (Özdemir, 1992: 87). Tanıklığına başvurulmuş kişinin sözü edilen konuda yetkin olması gerekir. Yazar, bu yetkin kişinin sözünü ya kendi sözü hâline getirir (dolaylı anlatım) ya da sözünün tamamını veya bir bölümünü tırnak içinde vererek kullanır (doğrudan anlatım).

Örnekleme: Düşünceyi geliştirmenin bir yolu da örneklemedir. Örnekleme soyut bir düşünceye somutluk ve görünürlük katar, söylemek istediğimizi okuyucumuzun gözünde canlandırır. Sözü edilen bir düşüncenin zihinlerde somut hâle getirilebilmesi için başvurulmuş bir düşünceyi geliştirme yoludur. Yerinde kullanılan bir örnek kimi durumlarda sayfalarca açıklamadan daha etkili olur (Özdemir ve Binyazar, 1975).

Sayısal verilerden yararlanma: Düşünceyi inandırıcı kılmamanın yollarından biri de sayısal verilerden yararlanmadır. İnsanlar okuduklarının sayılarla desteklendiğini görürlerse yazıyı daha da inandırıcı bulurlar. Düşüncelerin kanıtlanması, inandırıcı kılınması için araştırma sonuçlarından yararlanma yoluna gidilir. Güvenilir kaynakların bulunduğu verilerin kullanılması yazarın inandırıcılığını büyük ölçüde artırır (Bilgin, 2004).

Benzetme: Bir kavramı ya da varlığı başka kavram ya da varlığa ait özelliklerle anlatmadır. Çoğunlukla cümle düzeyinde kullanılan, anlamı zenginleştirmeyi amaçlayan bir düşünceyi geliştirme yoludur. Paragrafın içinde yer yer bulunur, anlatıma güç katar. Benzetme, aralarında benzerlik olan iki şeyden benzerlikçe zayıf olanı güçlü olanla anlatmaktır.

Yazma becerisi dinlemeyi, okumayı ve konuşmayı gerektiren; bu üç dil becerisinin bir sentezinden oluşan ve geliştirilmesi zor bir dil becerisidir. Bu noktada öğrencilerden beklenen profesyonel anlamda bir beceri sergilemeleri değildir. 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programı bu konuya şöyle açıklık getirmektedir. Hikâye, roman, şiir gibi türlerde ürün vermek, bireysel yetenek ve yaratıcılık gerektirse de öğrencilerin duygu, düşünce, hayal ve izlenimlerini doğru, açık, anlaşılır ve yazma kurallarına uygun şekilde anlatmaları yazma tekniğine uygun bilgi ve beceriler kazandırılarak sağlanabilir (MEB, 2005: 7). Araştırmaya konu olan düşünceyi geliştirme yolları ise programda planlı yazma başlığı altında “Konunun özelliğine uygun düşünceyi geliştirme yollarını kullanır.” maddesi ile dile getirilmektedir. Planlı yazmaya yönelik “Açıklamalar” başlığı altındaki “Tanımlama, betimleme, örnekleme, karşılaştırma, tanık gösterme, benzetme ve sayısal verilerden yararlanılarak ana fikir desteklenir.” maddesi düşünceyi geliştirme yollarının yazılı anlatımdaki yerine dikkat çekmektedir (MEB, 2005: 30). Düşünceyi geliştirme yollarını amaç ve kurgu unsurları bakımından şu biçimde tabulaştırabiliriz:

	Amaç	Kurgu
Tanımlama	Yazılan konu hakkında bilinmeyen anahtar kavramların anlamlarını açıklığa kavuşturmadır.	Nesnel ve öznel olarak yapılır. Cümleler ...dır, dir / denir şeklinde biter.
Karşılaştırma	Kavramların başka kavramlardan farklı veya benzer yönlerini ortaya koyarak belirgin özelliklerinin daha iyi anlaşılmasını sağlamaktır.	Kavramlar arasındaki benzerlik ve karşıtlıkları ön plana çıkararak yapılır.
Örnekleme	Soyut bir düşünceye somutluk ve görünürlük katmak ve böylece söylemek istediğimizi okuyucumuzun gözünde canlandırmaktır.	Konu hakkında bazı açıklamalar yaptıktan sonra konuya uygun örnek/ler verilerek yapılır.
Tanık Gösterme	Herhangi bir düşünceyi başkalarının düşüncelerinden ve sözlerinden yararlanarak güçlendirmektir.	Doğrudan ve dolaysız olarak iki şekilde yapılır.
Sayısal Veriler	İleri sürülen düşünceyi inandırıcı kılmaktır.	Araştırma sonuçlarından yararlanılarak yapılır.
Benzetme	Bir kavramı ya da varlığı başka kavram ya da varlığa ait özelliklerle anlatarak somutlaştırmaktır.	Aralarında benzerlik olan iki şeyden benzerlikçe zayıf olanı güçlü olanla anlatarak yapılır.

Düşünceyi geliştirme yollarının kullanılması yazıda ele alınan konunun çeşitli yönleriyle, ayrıntılı olarak işlenmesini ve ortaya konulmasını sağlar. Yazar neyi nasıl ifade edeceğini bildiğinden anlatım bozukluklarına düşme olasılığı azalır. Konu okuyucu tarafından daha anlaşılır ve daha ilgi çekici biçimde algılanır. Açık, anlaşılır ve etkili bir anlatım sağlandığından yazının kalıcılığı artar. Bu bilgiler ışığında aşağıda düşünceyi geliştirme yollarının kullanıldığı bir metinle kullanılmadığı bir metni incelemek yararlı olacaktır.

Örnek Metin 1

Hoşgörülü olmak herkesin hoşuna gider. Herkese hoşgörülü olmak, insanlara güzel davranmak herkesin hoşuna gidendir. Herkes anne babaya saygı sevgili olmalıdır. Bunu herkes yapsa saygı ve sevgi herkesin hoşuna gider. Hoşgörü demek herkesin büyüğüne küçüğüne saygılı olmazsa kimse birbirine saygı göstermez. Herkes birbirine hoşgörülü olursa hoşgörü herkesin hoşuna gider. Her zaman hoşgörülü ol, herkes gibi ol.

Örnek Metin 2

Hoşgörü her şeyi anlayışla karşılayabilmektir. Bir insan hoşgörülü olursa ona kimse yalan

Tanımlama

söylemez. İnsanlar onunla her şeyini paylaşır. Hoşgörü insana güzel bir davranış kazandırır. Toplum içinde hoşgörülü insanın yeri ayrıdır. Örneğin çocuğunuz kendi kendini yetiştirmek amacıyla bir

Örnekleme

etkinlikte bulundu ve siz ona karşı hoşgörülü olmadınız. O çocuğun kendine güveni azalır.

Toplum da hoşgörülü olursa herkesin size karşı bir sayınlığı olur. Hoşgörü sadece eğitimle değil, ailede de kazanılır. Ailede hoşgörü olmazsa o bir aile olmaz zaten. Çünkü ailede huzur olmaz, fikir anlayışı olmaz.

Hoşgörülü insan ayırır, hoşgörüsüz ayırır. Hoşgörülü insana biz her şeyimizi açar, her

Karşılaştırma

şeyimizi paylaşırız. Hoşgörüsüz insan bizi anlamayacağı için onunla paylaşamayız. Hoşgörülü bir toplum, hoşgörülü bir aile, hoşgörülü bir ortamın insanlarıyla vakit geçmek bilmez. Hoşgörülü insanlar çok sabırlıdır.

Ailede hoşgörü olursa sıkıntı yaşanmaz. Örneğin çocuğunuz sizinle bir şey paylaşmak istiyor.

Örnekleme

Ama siz onu anlamazsanız çocuğunuz korkar ve sizinle paylaşmaz. Hoşgörülü olursanız sizinle paylaşır ve siz de çocuğunuzun her şeyini bilmiş olursunuz. Böylece çocuğunuzu tanımış olursunuz. Kısaca hoşgörülü insanlar hayatta mutlu, huzurlu, rahat bir yaşam sürerler.

Birinci metinde düşünceyi geliştirme yolları kullanılmamıştır. Bu metinde yazar hemen her cümlede anlatım bozukluğuna düşmüştür. Ele aldığı konu hakkında bilgisi olmadığı anlaşılmaktadır. Konu ayrıntılarıyla işlenmemiş, sık sık kelime tekrarına düşülmüştür. Okuyucu açısından çok sıkıcı, ne anlatmak istediği anlaşılmayan, ilgi çekicilikten uzak bir metindir. İkinci metinde ise yazar her paragrafta düşünceyi geliştirme yollarından yararlanmış. Birinci paragrafta hoşgörü kavramını tanımlamış, ikinci paragrafta bu kavrama örnek vermiş, üçüncü paragrafta hoşgörülü olan ve olmayan insanları karşılaştırmış, son paragrafta ise bir örnekle yazıyı tamamlamıştır. Metne bakıldığında anlatım bozuklukları çok azdır. Metin okuyucu tarafından ilgiyle okunabilmekte, metinde ele alınan konu çeşitli yönleriyle anlatılmakta, konu belli bir plan ve mantık doğrultusunda geliştirilmektedir. Bu iki örnekten yola çıkarak düşünceyi geliştirme yollarının kullanılmasının metinde önemli işlevleri yerine getirdiği görülmektedir. Bu açıklamalar doğrultusunda araştırmanın problem cümlesi “Üniversite öğrencilerinin bilgilendirici metinlerde düşünceyi geliştirme yollarını kullanma düzeyleri nedir?” şeklinde oluşturulmuştur.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma tarama modelinde gerçekleştirilen betimsel bir nitelik taşımaktadır. Tarama modelleri geçmişte veya halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Bilinmek istenen şey vardır ve oradadır. Önemli olan onu uygun bir biçimde gözleyip belirtmektir (Karasar, 2000: 77). Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin bilgilendirici metinlerde düşünceyi geliştirme yollarını kullanma durumları belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırma tarama modellerinden genel tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir. Genel tarama modelleri çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir. Bu çalışmada çok sayıda elemandan oluşan üniversite öğrencilerinden 331 kişilik bir örneklem belirlenmiş ve bu örneklemin bilgilendirici metinlerde düşünceyi geliştirme yollarını kullanma durumları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Araştırma genel tarama modellerinden tekil tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Tekil tarama modeli değişkenlerin tek tek, tür ya da miktar olarak oluşumlarının belirlenmesi amacı ile yapılan araştırma modelidir. Bu tür bir yaklaşımda ilgilenilen olay, madde, birey, grup, kurum, konu vb. birim ve duruma ait değişkenler ayrı ayrı betimlenmeye çalışılır (Karasar, 2000: 79). Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin bilgilendirici metinlerde düşünceyi geliştirme yollarını kullanma durumları araştırılırken, bu düşünceyi geliştirme yolları tanımlama, örnek verme, benzetme, karşılaştırma, sayısal verilerden yararlanma, tanık gösterme/alıntı yapma olarak ayrı ayrı ele alınmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırma Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi 1. sınıflarda eğitim öğretime devam eden I. ve II. Öğretim programlarındaki öğrencileri kapsamaktadır. Bu bağlamda Türkçe Öğretmenliği, Özel Eğitim Öğretmenliği, Bilgisayar Öğretmenliği, Resim İş Öğretmenliği ve Sınıf Öğretmenliği bölümlerinden toplam 331 öğrenci araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Aşağıdaki tabloda bölümlere göre araştırmaya alınan öğrenci sayıları verilmektedir.

Bölümler	Öğrenci Sayıları
Türkçe Öğretmenliği	82
Özel Eğitim Öğretmenliği	31
Bilgisayar Öğretmenliği ve Teknoloji Eğitimi	79
Resim İş Öğretmenliği	23
Sınıf Öğretmenliği	116
Toplam	331

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak amacıyla öğrencilere yazdırılan kompozisyon kâğıtları kullanılmıştır. Bu amaçla öğrencilere kendilerince belirledikleri herhangi bir konuda bilgilendirici metinlerden deneme türünde bir yazı yazmaları istenmiştir. Bu yazıyı yazarken sınav veya not kaygısı taşımamaları gerektiği söylenmiş ve istedikleri kadar zaman kullanabilecekleri belirtilmiştir. Öğrencilerden alınan deneme yazıları aşağıdaki maddeler doğrultusunda fişlenmiştir:

Öğrenciler	Tanımlama	Karşılaştırma	Örnek Verme	Benzetme	Sayısal Veriler	Alıntı Yapma
1	+					
2						
3						
...						

Verilerin Analizi

Öğrenciler tarafından bilgilendirici metinlerden deneme türünde oluşturulan yazılı kompozisyonlar düşünmeyi geliştirme yolları doğrultusunda fişlendikten sonra veriler bilgisayar ortamına aktarılmış ve SPSS 11.5 istatistik paket programı yardımıyla analiz edilmiştir. Böylece araştırmada hem nitel hem de nicel veri analizinden yararlanılmıştır.

Verilerin analizinde frekans, yüzde ve aritmetik ortalama işlemlerinden yararlanılmıştır. Yazılı kompozisyonlar öncelikle düşünceyi geliştirme yolları açısından toplu olarak analiz edilmiştir. Bu

işlemden sonra araştırmaya konu olan her bir düşünceyi geliştirme yolu (tanımlama, karşılaştırma, örnek verme, benzetme, sayısal verilerden yararlanma, alıntı yapma) kendi içinde teker teker ele alınmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgular yer almaktadır. Veriliş sırasına göre önce düşünceyi geliştirme yollarının toplam kullanımına ilişkin bulgular, sonra her bir düşünceyi geliştirme yolunun kullanım düzeyine ilişkin bulgular sunulmaktadır.

Düşünceyi Geliştirme Yollarının Kullanımına İlişkin Toplam Bulgular

Düşünceyi geliştirme yollarının kullanımına ilişkin toplam sayısal bulgular aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Çizelge 1. Düşünceyi Geliştirme Yollarının Kullanımına İlişkin Toplam Sayısal Veriler

Düşünceyi Geliştirme Yolları	f	%	Ort.	Toplam
Karşılaştırma	428	34,25	1,29	1251
Örnek Verme	310	24,34	0,93	
Tanımlama	191	14,06	0,57	
Benzetme	84	7,0	0,25	
Sayısal Veriler	120	10,65	0,36	
Alıntı Yapma/Tanık Gösterme	118	10,59	0,35	

Çizelge 1'e göre araştırma grubunda yer alan 331 öğrenci yazdıkları metinlerde toplam 1251 yerde düşünceyi geliştirme yollarından herhangi birisini kullanmışlardır. Buna göre düşünceyi geliştirme yollarından karşılaştırma % 34,25; örnek verme % 24,34; tanımlama % 14,06; benzetme % 7; sayısal veriler % 10,65; alıntı yapma/tanık gösterme % 10,59 oranında kullanılmıştır. Ortalama verilere göre karşılaştırma % 1,29; örnek verme % 0,93; tanımlama % 0,57; benzetme % 0,25; sayısal veriler % 0,36; alıntı yapma/tanık gösterme 0,35 oranında kullanılmıştır.

Düşünceyi Geliştirme Yollarından Karşılaştırmanın Kullanımına İlişkin Bulgular

Düşünceyi geliştirme yollarından karşılaştırmanın kullanımına ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Çizelge 2. Düşünceyi Geliştirme Yollarından Karşılaştırmanın Kullanımına İlişkin Bulgular

Düşünceyi Geliştirme Yolu	Bilgisayar Öğretmenliği		Özel Eğitim Öğretmenliği		Resim-İş Öğretmenliği		Sınıf Öğretmenliği		Türkçe Öğretmenliği		Toplam	
	F	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Karşılaştırma	91	19,25	27	8	23	5	204	45,8	83	24,75	428	100
Toplam Öğrenci Sayısı	79		31		23		116		82		331	
Ortalama	1,15		0,87		1,00		1,75		1,01			

Çizelge 2’de çalışma grubundaki öğrencilerin bölümlere göre düşünceyi geliştirme yollarından karşılaştırmayı kullanma düzeyleri verilmiştir. Buna göre Bilgisayar Öğretmenliği Bölümü öğrencileri karşılaştırmayı % 19,25; Özel Eğitim Öğretmenliği Bölümü öğrencileri % 8,0; Resim-İş Öğretmenliği Bölümü öğrencileri % 5,0; Sınıf Öğretmenliği Bölümü öğrencileri % 45,8; Türkçe Eğitimi Bölümü öğrencileri % 24,75 oranında kullanmışlardır. Düşünceyi geliştirme yollarından karşılaştırmayı kullanılmasına ilişkin aritmetik ortalamalara bakıldığında ise Bilgisayar Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin 1,15; Özel Eğitim Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin 0,87; Resim-İş Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin 1,0; Sınıf Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin 1,75; Türkçe Eğitimi Bölümü öğrencilerinin 1,01 oranında kullandıkları görülmektedir.

Örnekler

Her insanın kendini iyi hissettiği anlar farklıdır. Kişisel özelliklerle çok bağlantılıdır bu durum. İşkolik bir insan çalışırken mutlu olur. Popüler, neşeli insan tipleri sevildiklerini hissettiklerinde ya da konuştuklarında. Barışçıl, soğukkanlı insan tipleri huzur ve sakinlik durumlarında. Mükemmeliyetçi insan tipleri her şey olması gerektiği gibi olduğunda mutlu olurlar.

Kimi sanatçı ve aydınlar sanat yapıyor gibi görünürler. Yaptıkları sanatı bir sermaye olarak görürler. Vakit geçirmek için, getirisi olsun diye yaparlar sanatlarını. Oysa gerçek aydın ve sanatçılar tüm çabalarını çözüm arama, düzene koyma, aşama yapma, yüceltme, yaratma, toplumla ilişki kurma ve nihayetinde de saygınlık kazanmak için yaparlar sanatlarını.

Başarılı insanların hayatlarındaki engellerin sayısı başarısızlardan daha fazladır. Başarılılar o engellerin üzerinden atlar. Başarısızlar bir engel gördüklerinde, bu engel olmasaydı ben de başarılı olurum der. Başarılılar engellere rağmen sonuca giderler. Başarısızlar engeller olmasaydı neler yapabileceklerini anlatmakla meşguldürler.

Şiir bir roman ya da hikâyeden farklıdır. Romanda ya da hikâyede kendi içinde kopan fırtınaları dindiremezsin. Yaşadığım duygu yoğunluğunu dışarı çıkaramaz, anlatmak istediklerini soyut bir biçimde yansıtamazsın. Romanda düz cümleler kurarsın ama şiirde kurduğun cümleler çok derin anlamlar ifade eden, her kelimesinden ayrı anlamlar çıkarabileceğin cümlelerdir.

İdealizmin kurucusu Eflatun gerçek bilginin zihinde yani idealar dünyasında olduğunu savunurken realizmin kurucusu Aristo gerçek bilginin zihin dışında nesnel dünyasında olduğunu savunur.

Otuz yıl öncesine kadar sadece TRT kanalları varmış. Haberler takip ediliyor, Türk sinemasının unutulmaz filmleri, yabancı bir iki dizi seyrediliyormuş. İnsanlar televizyonu boş vakitlerinde seyredirken, şimdilerde zamanlarını televizyona ayırır oldular. Evlenme programları, sabah programları, yemekyiz programları çoğalır oldu.

Kitap okumanın verdiği zevk ne tiyatrodaki ne sinemada var. Dikkat edin onlara kötü demiyorum ama kitapta bambaşka bir şey var. İnsanı içine çeken, çoğu zaman hayal dünyasına sürükleyen.

Şimdilerde çok garantiliyiz nesil olarak. Bırakın inancı, kararlılığı, yalan söylüyor mu diye en yakınlarımızın bile lafına kuşkuyla bakar olduk. Çocukluğumun o gözü karalığı gitti yerine şüpheci, attığı adımdan korkan insanlar haline geldik.

Düşünceyi Geliştirme Yollarından Örnek Vermenin Kullanımına İlişkin Bulgular

Düşünceyi geliştirme yollarından örnek vermenin kullanımına ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Çizelge 3. Düşünceyi Geliştirme Yollarından Örnek Vermenin Kullanımına İlişkin Bulgular

Düşünceyi Geliştirme Yolu	Bilgisayar Öğretmenliği		Özel Eğitim Öğretmenliği		Resim-İş Öğretmenliği		Sınıf Öğretmenliği		Türkçe Öğretmenliği		Toplam	
	F	%	F	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Örnek Verme	69	18,5	21	8,0	21	8,0	128	42,6	71	22,5	310	100
Toplam Öğrenci Sayısı	79		31		23		116		82		331	100
Ortalama	1,14		1,47		1,09		1,10		1,15			

Çizelge 3'te çalışma grubundaki öğrencilerin bölümlere göre düşünceyi geliştirme yollarından örnek vermeyi kullanma düzeyleri verilmiştir. Buna göre Bilgisayar Öğretmenliği Bölümü öğrencileri örnek vermeyi % 18,5; Özel Eğitim Öğretmenliği Bölümü öğrencileri % 8,0; Resim-İş Öğretmenliği Bölümü öğrencileri % 8,0; Sınıf Öğretmenliği Bölümü öğrencileri % 42,6; Türkçe Eğitimi Bölümü öğrencileri % 22,5 oranında kullanmışlardır. Düşünceyi geliştirme yollarından örnek vermenin kullanılmasına ilişkin aritmetik ortalamalara bakıldığında ise Bilgisayar Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin 1,14; Özel Eğitim Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin 1,47; Resim-İş Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin 1,09; Sınıf Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin 1,10; Türkçe Eğitimi Bölümü öğrencilerinin 1,15 oranında kullandıkları görülmektedir.

Örnekler

Mutlaka bir insanın başka bir insanla konuşmaya ihtiyacı vardır bence. Mesela sıkıntılı olduğum zamanlarda yanımda konuşacak birilerinin olmasını isterim. Bu dönemi atlatmak için birileriyle konuşmaya ihtiyacım vardır.

Şiir bazıları için bir hayat felsefesi, bazıları için musiki, bazıları için de bir yaşam biçimidir. Örneğin Paul Valery, Rimbaud ya da Baudaliere için bir hayat felsefesidir.

Yabancı oyunculara Türk oyuncularından daha fazla değer verilmesi, onlara kat kat maaşlar ödenmesi, hem onları şımartıyor hem de yetenekli Türk oyuncularımızı olumsuz etkiliyor. Lincoln, Delgado, Kezman, Guiza bu yabancı oyunculara örnek verilebilir.

Oyunlar ilk okulda bir başkadır değil mi? O zevk ve heyecan başka ne zaman bize gelir bilmem. O çocuksu oyunlardan birkaçını fıslıdayayım mı? Simit, uzun eşek daha neler neler.

Nice beklentilerle kurulmuştur evlilikler. Mesela bir kadın evlendiği insandan iyi bir baba, romantik bir sevgili, aynı zamanda başarılı bir eş olmasını bekler.

Dil de biz insanlar gibi doğuyor, yaşıyor ve ölüyor. Şimdi bunu ispatlayacak bir örnek sunalım. Bir zamanlar kadgu sözcüğü zamanla kaygu olmuş ve günümüzde kaygu olarak kullanılmaktadır. Bedük sözcüğü şimdi kullandığımız büyük sözcüğünün atasıdır.

Şu ana kadar yazdığım tüm güzel şiirleri, metinleri hep önce kendim karar vererek, kendim isteyerek yazdım. Ne de güzel sonuçlar aldım bu eserlerimden. Öyle ki öğretmen sevgisiyle dolup taşıtığım bir gün öylesine güzel bir şiir yazmıştım ki. Daha on üç yaşındaydım ve birkaç sene sonra o şiirimle birincilik almıştır.

Bence aile içinde büyük küçük her bireyin aileyle ilgili kararlarda söz sahibi olması gerekir. Örneğin bir karar verilirken çocuklara da sorulmalı, onların da görüşleri alınmalıdır. Bu davranış hem aile içindeki sevgiyi artırur hem de çocukların öz güven duygularının gelişmesini sağlar.

Düşünceyi Geliştirme Yollarından Tanımlamanın Kullanımına İlişkin Bulgular

Düşünceyi geliştirme yollarından tanımlamanın kullanımına ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Çizelge 4. Düşünceyi Geliştirme Yollarından Tanımlamanın Kullanımına İlişkin Bulgular

Düşünceyi Geliştirme Yolu	Bilgisayar Öğrt.		Özel Eğitim Öğrt.		Resim-İş Öğrt.		Sınıf Öğrt.		Türkçe Öğrt.		Toplam	
	F	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Tanımlama	35	18,5	12	6,0	13	6,25	64	34,0	67	36,25	191	100
Toplam Öğrenci Sayısı	79		31		23		116		82		331	100
Ortalama	0,44		0,38		0,56		0,55		0,81			

Çizelge 4'te çalışma grubundaki öğrencilerin bölümlere göre düşünceyi geliştirme yollarından tanımlamayı kullanma düzeyleri verilmiştir. Buna göre Bilgisayar Öğretmenliği Bölümü öğrencileri tanımlamayı % 18,5; Özel Eğitim Öğretmenliği Bölümü öğrencileri % 6,0; Resim-İş Öğretmenliği Bölümü öğrencileri % 6,25; Sınıf Öğretmenliği Bölümü öğrencileri % 34,0; Türkçe Eğitimi Bölümü öğrencileri % 36,25 oranında kullanmışlardır. Düşünceyi geliştirme yollarından tanımlamanın kullanılmasına ilişkin aritmetik ortalamalara bakıldığında ise Bilgisayar Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin 0,44; Özel Eğitim Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin 0,38; Resim-İş Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin 0,56; Sınıf Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin 0,55; Türkçe Eğitimi Bölümü öğrencilerinin 0,81 oranında kullandıkları görülmektedir.

Örnekler

Sizce yemek yemek nedir? Sadece karnınızı doyurmak mı? Tabii ki hayır. Bana göre yemek yemek bir sanattır.

Sevmek bir insanı bütünüyle sevmektir.

İnsanoğlu, yeryüzünde en karmaşık hislere sahip varlıktır.

Mutluluk, bir çocuğun bayram gecesi ayakkabılarına sarılıp uyurkenki resmidir.

*Yalnızlık, bir insanın kendi kendisiyle kalması ve kendi kendisiyle vakit geçirmesidir.
Gerçek aydın evrensel ve yaygın olan ölüm dürtüsünü yaşama ve yaratıcılığa dönüştüren kişidir.*

Başarı, insanın hayatında hedeflediği noktaya gelebilmesi, tüm zorluklara, engellere rağmen yılmamasıdır.

Şiir, bir insanın duygularını ifade etme biçimidir.

Adalet, ister maddi olsun ister manevi her türlü hakların eşit olarak dağıtılmasıdır.

İnsanlar arasında anlaşmayı sağlayan doğal araca dil denilmektedir.

Ölüm, insanoğlunun suskunluğa yelken açışıdır.

Güç, insanoğlunun var olan şartlara ve duruma göre çevresindeki canlılar üzerinde uyguladığı fiziksel ve duygusal baskıdır.

Felsefe insanı, evreni ve insanla ilgili değerleri anlama ve yorumlama çabasıdır.

Sevgi insanların yüreğinde anlatılması zor, hayata anlam veren bir duygudur.

Umut bir dilim mutluluktur.

Televizyon insanların boş vakitlerinde zaman geçirmek için kullandıkları bir araçtır.

Çocuk olmaktan vazgeçmek yaşama sarılmaktan, iddialı olmaktan, bazen de gemileri yakmaktan vazgeçmektir.

Dostluk bir kişiyi karşısındakine bağlayan sevgi ve saygı duygusudur.

Yazı yazmak bir ödev değil, bir rahatlama aracıdır.

Düşünceyi Geliştirme Yollarından Benzetmenin Kullanımına İlişkin Bulgular

Düşünceyi geliştirme yollarından benzetmenin kullanımına ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Çizelge 5. Düşünceyi Geliştirme Yollarından Benzetmenin Kullanımına İlişkin Bulgular

Düşünceyi Geliştirme Yolu	Bilgisayar Öğretmenliği		Özel Eğitim Öğretmenliği		Resim-İş Öğretmenliği		Sınıf Öğretmenliği		Türkçe Eğitimi		Toplam	
	F	%	F	%	f	%	F	%	F	%	f	%
Benzetme	21	24,0	5	5,25	2	3,0	24	29,5	32	39,0	84	100
Toplam Öğrenci Sayısı	79		31		23		116		82		331	100
Ortalama	0,26		0,16		0,08		0,20		0,39			

Çizelge 5'te çalışma grubundaki öğrencilerin bölümlere göre düşünceyi geliştirme yollarından benzetmeyi kullanma düzeyleri verilmiştir. Buna göre Bilgisayar Öğretmenliği Bölümü öğrencileri benzetmeyi % 24,0; Özel Eğitim Öğretmenliği Bölümü öğrencileri % 5,25; Resim-İş Öğretmenliği Bölümü öğrencileri % 3,0; Sınıf Öğretmenliği Bölümü öğrencileri % 29,5; Türkçe Eğitimi Bölümü öğrencileri % 39,5 oranında kullanmışlardır. Düşünceyi geliştirme yollarından benzetmenin kullanılmasına ilişkin aritmetik ortalamalara bakıldığında ise Bilgisayar Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin 0,26; Özel Eğitim Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin 0,16; Resim-İş Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin 0,08; Sınıf Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin 0,20; Türkçe Eğitimi Bölümü öğrencilerinin 0,39 oranında kullandıkları görülmektedir.

Örnekler

Nasıl ki bir ressam özenle çizer doğayı, kendine göre yorumlar. Bir şair nasıl yorumlarsa hayatı, onun her bir mısrasını, beyitini, bentini ya da kıtasını. En güzel kelimeleri kullanmaya çalışırsa aşçı da yemeğini yaparken sebzenin en doğal ile baharatın en kaliteli ile süsler yemeğini. Dünyanın değişik güzelliklerini bir motif misali yazısına işleyen yazar gibi.

Başarı başlangıçta hayal gibidir. Ona hiç ulaşamayacağız gibi gelir.

Şiir yazmak da hayal âlemine dalmaktır aslında. Bir çocuğun hayali gibidir şiir.

Sevgiden mahrum büyüyen bir çocuk, susuz büyüyen bir ağaca benzer.

Kitap okumak benim nazarımda arkadaşlarla edilen sohbe benzer.

Okul bize aileden sonra eğitimi öğretimi aşıl原因, bunu davranış haline getirmemizi sağlayan bir devlet kurumudur. Sıcak bir yuva gibidir.

O küçük çocukların tıpkı kocaman insanlar gibi hayatı omuzlarına aldıklarını görüyorum.

Sanki talan edilen bir şehrin gözyaşları gibi acı verici.

Bulutların arasından yeryüzüne doğru doğru yolculuk yapan bir kuş misali iner aşağıya usul usul.

Düşünceyi Geliştirme Yollarından Sayısal Verilerin Kullanımına İlişkin Bulgular

Düşünceyi geliştirme yollarından sayısal verilerin kullanımına ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Çizelge 6. Düşünceyi Geliştirme Yollarından Sayısal Verilerin Kullanımına İlişkin Bulgular

Düşünceyi Geliştirme Yolu	Bilgisayar Öğretmenliği		Özel Eğitim Öğretmenliği		Resim-İş Öğretmenliği		Sınıf Öğretmenliği		Türkçe Öğretmenliği		Toplam	
	F	%	F	%	f	%	F	%	F	%	f	%
Sayısal Veri	26	20,30	1	1,15	0	0	52	44,5	41	32,9	120	100
Toplam Öğrenci Sayısı	79		31		23		116		82		331	100
Ortalama	0,32		0,03		0		0,44		0,5			

Çizelge 6'da çalışma grubundaki öğrencilerin bölümlere göre düşünceyi geliştirme yollarından sayısal verileri kullanma düzeyleri verilmiştir. Buna göre Bilgisayar Öğretmenliği Bölümü öğrencileri sayısal verileri % 20,30; Özel Eğitim Öğretmenliği Bölümü öğrencileri % 1,15; Resim-İş Öğretmenliği Bölümü öğrencileri % 0; Sınıf Öğretmenliği Bölümü öğrencileri % 44,5; Türkçe Eğitimi Bölümü öğrencileri % 32,9 oranında kullanmışlardır. Düşünceyi geliştirme yollarından sayısal verilerin kullanılmasına ilişkin aritmetik ortalamalara bakıldığında ise Bilgisayar Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin 0,32; Özel Eğitim Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin 0,03; Resim-İş Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin 0; Sınıf Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin 0,44; Türkçe Eğitimi Bölümü öğrencilerinin 0,5 oranında kullandıkları görülmektedir.

Örnekler

Bir düşünsenize Anadolu'nun üçra köşelerinde bir demirci, boyacı ya da çiftçi yıllık ortalama 7-8 bin lira gelirle ailesini geçindirebiliyor ve mutlu ediyor, büyük şehirlerde aylık geliri 3-4 bin lira olan bir aile geçim sıkıntısından bahsediyor.

Belki de bu yüzden sevgi üzerine kurulmuş evliliklerin % 60'ı bitiyor maalesef.

Şekerli, karbonhidratlı maddeler % 73 oranında endorfin maddesinin salgılanmasını artırır.

İstatistiklere göre insanlar hayatlarındaki en büyük başarıları 1-35 yaşlar arasında gerçekleştirmektedirler.

Bu konudaki araştırmalar Türkçenin Yunancaya yaklaşık 3000; Macarcaya yaklaşık 2000 sözcük verdiğini ortaya koymuştur.

Dünya nüfusuna her dakikada yaklaşık 500 insan doğuyor.

Kadınların yaklaşık % 40'ı eşleri tarafından şiddet görmektedir.

Günümüzde hava kirliliği bakımından en fazla göze çarpan ülke Çin olarak görünüyor. Ülke 1 milyar nüfusuyla hava kirliliği açısından en ileri olan ülkedir.

Eski dönemlerdeki televizyonun insan yaşamında bulunma oranı % 20, 30'larda iken günümüzde bu oran % 90'ın altına düşmektedir.

Ana sınıfına 6, ilkokula 7 yaşında başlayan o küçük afacanlar 30 kişilik sınıfların birer bireyi olmuşlardır.

Evet uyku gerekiyordu ama yetişkinler için 6 saat yeterliydi.

Daha önce de söylediğim gibi sinema izleme oranı % 80 iken tiyatro oranı ise % 20'lere kadar düştüğünü söyleyebilirim.

Düşünceyi Geliştirme Yollarından Alıntı Yapma/Tanık Göstermenin Kullanımına İlişkin Bulgular

Düşünceyi geliştirme yollarından alıntı yapma/tanık göstermenin kullanımına ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Çizelge 7. Düşünceyi Geliştirme Yollarından Alıntı Yapma/Tanık Göstermenin Kullanımına İlişkin Bulgular

Düşünceyi Geliştirme Yolu	Bilgisayar Öğretmenliği		Özel Eğitim Öğretmenliği		Resim-İş Öğretmenliği		Sınıf Öğretmenliği		Türkçe Öğretmenliği		Toplam	
	F	%	f	%	f	%	F	%	f	%	f	%
Alıntı Yapma/Tanık Gösterme	12	9,25	1	1,05	4	4,25	60	51,05	38	33,25	118	100
Toplam Öğrenci Sayısı	79		31		23		116		82		331	100
Ortalama	0,15		0,03		0,001		0,51		0,46			

Çizelge 7'de çalışma grubundaki öğrencilerin bölümlere göre düşünceyi geliştirme yollarından alıntı yapma/tanık göstermeyi kullanma düzeyleri verilmiştir. Buna göre Bilgisayar Öğretmenliği Bölümü öğrencileri yapma/tanık göstermeyi % 9,25; Özel Eğitim Öğretmenliği Bölümü öğrencileri % 1,05; Resim-İş Öğretmenliği Bölümü öğrencileri % 4,25; Sınıf Öğretmenliği Bölümü öğrencileri % 51,05; Türkçe Eğitimi Bölümü öğrencileri % 33,25 oranında kullanmışlardır. Düşünceyi geliştirme yollarından yapma/tanık göstermenin kullanılmasına ilişkin aritmetik ortalamalara bakıldığında ise Bilgisayar

Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin 1,15; Özel Eğitim Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin 0,87; Resim-İş Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin 1,00; Sınıf Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin 1,75; Türkçe Eğitimi Bölümü öğrencilerinin 1,01 oranında kullandıkları görülmektedir.

Örnekler

Ahmet Altan bir yazısında “Bazen sevdiğimiz insan kendi içine girip gözden kaybolur.” der.

Atatürk “Adalet mülkün temelidir.” demiştir.

Konfüçyüs “Bir ülkenin yönetimini ele alsaydım, yapacağım ilk iş hiç kuşkusuz dilini gözden geçirmek olurdu.” der.

Lucretius’un dediği gibi: “İnsanlar yaşayarak yaşatır birbirlerini ve hayat meşalesini birbirlerine devrederler koşucular gibi.”

Seneca da tam böyle düşünmüştür bu konuda: “En kudretli insan kendini idare edebilen insandır.”

Mevlana’nın dediği gibi hiç ayırım yapmadan: “Ne olursan ol, yine gel.”

Eski Amerikan devlet başkanı Abraham Lincoln: “Dürüst insanlar başa geçmedikçe dürüst olmayan insanlar tarafından devrilmeye mahkûmdurlar.”

Ülkede hava sürekli dumanlı gibi görünüyor.

Bir söz geldi bu konuyla ilgili: “Mart kapıdan baktırır, kazma kürek yaktırır.”

Atalarımız bu konu hakkındaki düşüncelerini şu sözle belirtmiştir: “Ağaç yaşken eğilir.”

Ömrümüz kısa ve sevmek için kısıtlı ya da ters bir şekilde söylemek istersek Can Yücel’in dediği gibi: “Sevdiğin kadardır ömrün, gülebildiğin kadar mutlusun.”

Bir söz vardır: “Dinsizin hakkından imansız gelir.”

Atalarımız: “Erken kalkan yol alır demişler.”

Atalarımızın dediği gibi, bugünün işini yarına bırakmamamız gerekir.

TARTIŞMA

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre üniversite öğrencileri düşünceyi geliştirme yolları içinde en fazla karşılaştırmayı kullanmaktadırlar. Çalışma grubundaki öğrenciler her bir metinde 1,29 oranında karşılaştırma yapmışlardır. Buna karşın en az kullanılan düşünceyi geliştirme yolu benzetme olmuştur. Benzetme her metinde 0,25 oranında kullanılmıştır. Bu oran her dört metinde 1 benzetme kullanıldığı anlamına gelir ve yazıda ele alınan konunun geliştirilmesi açısından önemli bir eksiklikler.

Öğrenciler düşüncüyü geliştirme yollarından örneklemeyi 0,93; tanımlamayı 0,57; sayısal verileri 0,36 ve alıntı yapmayı 0,35 oranında kullanmışlardır. Bu oranların ortak noktası hepsinin ortalama 1 değerinin altında kalmış olmalarıdır. Yani bu düşüncüyü geliştirme yollarının her biri metin başına 1 defa bile kullanılmamıştır.

Alanyazında doğrudan düşüncüyü geliştirme yolları konusunu araştıran çalışmalar bulunmamaktadır. Bu konu genellikle yazılı anlatım becerisi üzerine yapılmış birkaç çalışmanın içinde dolaylı olarak bulunmaktadır. Tiryaki (2011: 69) çalışmasında Mustafa Kemal Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Fen-Edebiyat Fakültesi ve Eğitim Fakültesinin 1. sınıflarında öğrenim gören toplam 361 öğrencinin tartışmacı metin yazma düzeylerini incelemiş ve bu çalışma kapsamında tartışmacı metnin destek gerekçeleri olarak düşüncüyü geliştirme yollarını da araştırmıştır. Buna göre söz konusu öğrenciler düşüncüyü geliştirme yollarından tanımlamayı 0,16; tanık göstermeyi 0,02; karşılaştırmayı 0,05; örneklemeyi 0,43; benzetmeyi 0,03; sayısal verileri 0,02 oranında kullanmışlardır. Buna göre öğrenciler en fazla örneklemeyi (0,43), en az tanık gösterme (0,02) ve tanık göstermeyi (0,02) kullanmışlardır. Her iki çalışmanın ortak noktası örnekleme, tanımlama, sayısal veriler ve alıntı yapmanın ortalama 1 değerinin altında kullanıldığına belirlenmesidir. Bu durum beraberinde metinlerin çeşitli yönlerden geliştirilememesi, anlatım bozukluklarına düşülmesi, anlatılmak istenenin açık ve etkili bir biçimde ifade edilememesi gibi olumsuzluklara yol açmaktadır.

İlköğretim okullarında öğrencilerin dil becerilerinin geliştirilmesi noktasında en fazla sınıf öğretmenleri ile Türkçe öğretmenlerine görev düşmektedir. Bu yüzden sınıf öğretmenleri ile Türkçe öğretmenlerinin genel olarak dil becerilerinin, bu araştırmanın konusu olarak yazılı anlatım becerilerinin diğer öğretmen adaylarına göre daha fazla gelişmiş olması beklenir. Düşüncüyü geliştirme yollarını kullanma durumları açısından bakıldığında sınıf öğretmeni adayları karşılaştırmayı 1,75; Türkçe öğretmeni adayları 1,01 oranında; örnek vermeyi sınıf öğretmeni adayları 1,10; Türkçe öğretmeni adayları 1,15 oranında; tanımlamayı sınıf öğretmeni adayları 0,55; Türkçe öğretmeni adayları 0,81 oranında; benzetmeyi sınıf öğretmeni adayları 0,20; Türkçe öğretmeni adayları 0,39 oranında; sayısal verileri sınıf öğretmeni adayları 0,44; Türkçe öğretmeni adayları 0,5 oranında; alıntı yapmayı sınıf öğretmeni adayları 0,51; Türkçe öğretmeni adayları 0,46 oranında kullanmışlardır. Her iki bölüm öğrencileri karşılaştırma ve örneklemeyi ortalama 1 değerinin üzerinde kullanmışlar, diğer düşüncüyü geliştirme yollarını ise 1 değerinin altında kullanmışlardır. Bu durum öğrencilerin dil becerilerinin geliştirilmesinde en fazla sorumlu olan iki bölüm öğrencileri açısından olumsuz bir durumdur.

Temizkan (2003: 83) yazılı anlatım etkinliği çerçevesinde Türkçe öğretmenlerinin yaptıkları uygulamaları değerlendirdiği çalışmasında uyguladığı anket formunda öğretmenlere öğrencilerinin düşüncüyü geliştirme yollarından hangilerini en çok kullandıklarını sormuştur. Buna göre öğretmenlerin % 13,3'ü öğrencilerin en çok tanımlamayı, % 10'u karşılaştırmayı, % 31,7'si örneklemeyi, % 5'i tanık göstermeyi kullandıklarını ifade etmişlerdir. Buradan anlaşıldığı kadarıyla öğrenciler en fazla örneklemeyi kullanmaktadırlar. Bizim araştırmamızda örnekleme 0,93 ortalama kullanım oranıyla karşılaştırmadan sonra en fazla kullanılan düşüncüyü geliştirme yolu olarak belirlenmiştir. Bu iki araştırmanın sonuçlarının birbirini desteklediği söylenebilir.

Kırbaş (2006: 54) sekizinci sınıf öğrencilerinin yazılı anlatım becerileri üzerine yaptığı çalışmada öğrencilerin kompozisyon metinlerinde gelişme bölümlerini de incelemiştir. Düşüncüyü geliştirme yolları metnin genellikle gelişme bölümünde kullanılmaktadır. Bu nedenle gelişme bölümleri nitelikli

bir biçimde oluşturulmuş metinlerde düşünceyi geliştirme yollarından yararlanıldığını söylemek mümkündür. Bu araştırmada ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin metinlerindeki gelişme bölümleri için % 24,6 oranında “uygun değil”, 75,4 oranında da “uygun” sonucuna varılmıştır. Buna göre öğrenciler düşünceyi geliştirme yollarından çoğunlukla yararlanmaktadırlar.

Ana dili eğitimi, amaçlı bir eğitim etkinliği silsilesinden oluşur. Ana dili olarak Türkçe öğretiminin temel amaçlarından biri öğrencilerin yazılı anlatım becerilerini geliştirmektir (Sever, 2004: 24). Düşünceleri, yaşantıları, gözlemleri kurgusal bir bütünlük içinde temellendirerek dile getirmek de yazmanın amaçları arasındadır. (İpşiroğlu, 2007: 23). Bir konu nasıl yazılırsa yazılısın güzel ve tesirli yazılması esas olmalıdır. Güzel yazı yazmak bir sanattır ve diğer sanatlarda olduğu gibi kabiliyet gerektirir. Yazmanın tekniğini öğrenerek yazılı ifadeyi geliştirmek ve eksikleri gidermek mümkündür (Korkmaz, 1988, 82).

Yazı ile verilen mesajın okuyucu tarafından doğru ve eksiksiz anlaşılması için, yazarın mesajını hangi sözcüklerle ifade edeceğini, nasıl düzenleyeceğini ve kurallara uygun bir şekilde nasıl yazması gerektiğini bilmelidir (Yangın, 2002: 116). Yazılı bir metin oluştururken düşünceleri geliştirme yollarının kullanılması öğrenciye konuyu geliştirme yönünü, duygu ve düşünceler arasında mantıklı ve tutarlı bağlantılar kurma şeklini gösterir. Göçer’e göre (2010: 273) öğretmenlerin yazma sırasında konuda üzerinde durulan noktaya farklı açılardan bakmalarını, düşünceyi geliştirme yollarından yararlanarak her paragrafta konunun bir yönüyle işlenmesi gerektiğini, yazıda duruma göre farklı anlatım biçimlerinin kullanılabilmesini, anlatılan konuyla ilgili önemli kişilerin sözlerinden alıntılar yapılabileceğini ve paragraflar arasında anlam bütünlüğünün önemli olduğunu öğrencileriyle paylaşması gerekmektedir

Düşünceyi geliştirme yollarının kullanılması yazıda birlik ve bütünlüğün bozulmamasını, bir düşünceden ötekine doğal ve mantıksal bir akış içinde geçmeyi, anlatılmak istenen konu bütünlüğünü bozmadan paragraflara bölerek açıklamayı, konu dışı düşüncelere yer vermemeyi, gereksiz düşüncelerden kaçınmayı, ana düşünceyi yardımcı düşüncelerle desteklemeyi sağlar. Konuya farklı yaklaşımlar getirme, duygu ve düşünceleri düzgün ve sürükleyici biçimde anlatma, duygu, düşünce ya da olayların, amaca uygun olarak, doğru bir şekilde anlatıldığı mantıksal bir bütün oluşturma, anlatıma katkısı olmayan, gereksiz sözcük tekrarlarından kaçınma gibi özellikler de düşünceyi geliştirme yollarının kullanılmasıyla yakından ilgilidir.

Anlatımı zenginleştirici değişik yollar bulma, güçlendirme, destekleme, paragraf bütünlüğünü sağlayan cümleler arasında dil, düşünce ve anlatım bütünlüğü kurma konusunda katkı sağlayan düşünceyi geliştirme yollarının öğretimi ve eğitimine yer verilmelidir. Bunlar öncelikle uygun örnekler üzerinde gösterilmeli daha sonra bunlarla ilgili olarak öğrencilerin uygulama yapmaları sağlanmalıdır. Düşünceyi geliştirme yolları açısından uygun olan ve uygun olmayan örnekler öğrencilere incelenmeli ve bu örnekler arasında yazılı anlatım becerisi açısından nasıl farklar olduğu kavratılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akbayır, S. (2006). Yazılı Anlatım Biçimlerinin Yazma Becerisi Üzerindeki İşlevleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Samsun.
- Ardanacı, E. (2001). İngilizcede Cümle Paragraf ve Kompozisyon Yazma Teknikleri. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Bilgin, M. (2002). Anlamdan Anlatıma Türkçemiz. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Binyazar, A., Özdemir, E. (1980). Yazılı Anlatım Bilgileri. İstanbul: Milliyet Yayınları.
- Coşkun, E. (2007). Yazma Eğitimi. (Ahmet Kırkkılıç, Hayati Akyol). İlköğretimde Türkçe Öğretimi. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Gedizli, M. (2004). Yazabilmek. İstanbul: Şule Yayınları.
- Göçer, A. (2010). "Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Becerilerinin Süreç Yaklaşımı ve Metinsellik Ölçütleri Ekseninde Değerlendirilmesi. Niğde Üniversitesi Örneği." Kastamonu Eğitim Dergisi, 18, 271-290.
- Göğüş, B. (1978). Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Eğitimi. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- İpşiroğlu, Z. (2007). "Türkçe Öğretiminde Yaratıcılık, Almanya'daki Yeni Öğretmenler: Göçmen Kökenli Üçüncü Kuşak.", Dil Dergisi, 135, 21-27.
- Kavcar. C. (1986). Türk Dili. Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Kıbrıs, İ. (2010). Türkçe I: Yazılı Anlatım. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Kırbaş, A. (2006). İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Becerilerinin Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Erzurum.
- Korkmaz, A. (1988). Tamamlayıcı Uygulama Metinleriyle Türkçe Kompozisyon. Ankara: Ecdâd Yayınları.
- Maltepe, S. (2006). "Türkçe Öğretimindeki Yazılı Anlatım Uygulamaları İçin Bir Seçenek: Yaratıcı Yazma Yaklaşımı.", Dil Dergisi, 132, 56-66.
- Meb. (2005). Türkçe Dersi Öğretim Programı. Ankara: Milli Eğitim Yayınevi.
- Özbay, M. (2006). Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri II. Ankara: Öncü Kitap.
- Özdemir E., Binyazar, A. (1975). Yazmak Sanatı Kompozisyon. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Özdemir, E. (1992). Yazılı ve Sözlü Anlatım Sanatı. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Sallabaş, M. E. (2009). "İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi.", Milli Eğitim Dergisi, sayı 181, 94-107.
- Sarıca, S. (2000). Güzel Konuşma ve Yazma Kompozisyon. İstanbul: Fil Yayınevi.

Sever, S. (2004). Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme. Ankara: Yayıncılık.

Temizkan, M. (2003). Yazılı Anlatım Etkinliği Çerçevesinde Türkçe Öğretmenlerinin Yaptıkları Uygulamalara İlişkin Bir Değerlendirme. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.

Tiryaki, E. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Tartışmacı Metin Yazma Becerileri İle Yazma Kaygısı ve Eleştirel Düşünme Becerileri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.

Yakıcı, A., Yücel, M., Doğan, M., Yelok, V. S. (2004). Üniversiteler İçin Türkçe I Yazılı Anlatım. Ankara: Bilge Yayınları.

Yangın, B. (2002). Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi. Ankara: Dersal Yayıncılık.